

RESSENYA A LAURA MARQUÉS PASCUAL & ANTONIO CORTIJO OCAÑA (EDS.) *SECOND AND THIRD LANGUAGE ACQUISITION IN CATALAN-SPEAKING REGIONS*, NEWARK, DELAWARE, JUAN DE LA CUESTA HISPANIC MONOGRAPHS, 2019, 220 pp., ISBN: 978-1-58871-338-4

REVIEW TO LAURA MARQUÉS PASCUAL & ANTONIO CORTIJO OCAÑA (EDS.) *SECOND AND THIRD LANGUAGE ACQUISITION IN CATALAN-SPEAKING REGIONS*, NEWARK, DELAWARE, JUAN DE LA CUESTA HISPANIC MONOGRAPHS, 2019, 220 pp., ISBN: 978-1-58871-338-4

AMÀLIA LLOMBART-HUESCA
allombart@cpp.edu

<https://orcid.org/0000-0001-9958-6117>

California State Polytechnic University Pomona

Second and Third Language Acquisition in Catalan-Speaking Regions, patrocinat pel Center of Catalan Studies de la University of California, Santa Bàrbara, i editat per Antonio Cortijo Ocaña i Laura Marqués Pascual, recull set articles que analitzen algunes qüestions crucials sobre el procés d'adquisició de segones i terceres llengües a les regions catalanoparlants d'avui dia. El volum sorgeix de la constatació que el territori de parla catalana és un medi idoni per a l'estudi de l'aprenentatge de llengües i el multilingüisme en un context de globalització. Com expliquen els editors a la introducció del llibre, el català és una llengua que gaudeix d'un «immens prestigi cultural durant l'edat mitjana» i ha estat utilitzada com a «expressió lingüística vehicular d'una forta identitat nacional des del segle XIX»

(p. 8). Té un estatus de llengua cooficial en un territori majoritàriament bilingüe, on coexisteixen nombroses llengües a causa de la immigració i l'empenta de les institucions catalanes per l'ús de l'anglès com a llengua d'instrucció. És en aquest context que l'estudi del manteniment i creixement de llengües que coexisteixen en un món globalitzat genera temes que combinen aspectes locals i internacionals, «purament lingüístics» i «políticament-motivats» i llengües-franques y de «midamitjana» (p. 8).

Un aspecte d'aquesta introducció que podria cridar l'atenció és l'absència total de qualsevol menció a la persecució política (i cultural) que ha patit el català des del s. XVIII. D'alguna forma passem del prestigi cultural de l'edat mitjana a la seva cooficialitat amb el castellà. Però és precisament aquesta persecució lingüística i l'afany de mantenir i/o recuperar el català els que han fet rellevants durant anys tant la sociolingüística com el camp d'adquisició de segones llengües a Catalunya. El procés de normativització lingüística a principis del segle XX, la prohibició del català i la immigració castellanoparlant massiva dels anys 60, la cooficialitat català-espanyol i el procés de normalització lingüística del postfranquisme van marcar fortament els començaments de la sociolingüística i l'ensenyament de segones llengües. Com indica Boix i Fuster (2012), la sociologia del llenguatge, militant i compromesa, dels anys 80 va ser decisiva en el reconeixement de la diversitat lingüística de la qual se'n fan ressò la Carta Europea de les Llengües Regionals i Minoritàries al 1992 i la Declaració Universal dels Drets Lingüístics quatre anys més tard. Els anys 90 portaran a una ampliació i diversificació dels temes, que s'ampliarà encara més al torn del segle. Per tant, la llarga i extensa trajectòria d'estudis sociolingüístics sobre el bilingüisme català-espanyol no pot ser omesa, ja que posiciona aquest territori al capdavant de la recerca en multilingüisme.

Els estudis recollits en aquest volum contribueixen al conjunt d'estudis del multilingüisme actual, un camp d'interès que ha crescut enormement en les darreres dècades. Segons Aronin i Singleton (2008), el multilingüisme actual es distingeix del multilingüisme històric, entre d'altres característiques, pel seu abast i, segons Fishman (1998), recull dues tendències principals, alhora paral·leles i contradictòries: l'expansió de l'anglès com a llengua internacional i la remarcable diversificació de les llengües en ús. Amb dues llengües oficials i més de 300 llengües en ús (Barrieras 2013), el territori catalanoparlant és un exemple paradigmàtic i per excel·lència d'aquest multilingüisme modern. Aquest volum constitueix una aportació a l'estudi del multilingüisme en la línia del Model Dinàmic de Multilingüisme (DMM, per *Dynamic Model of Multilingualism*) proposat per Herdina i Jessner (2002), un marc que considera el sistema multilingüe com un sistema en canvi constant en el qual la interacció translingüística provoca canvis en la consciència lingüística i les competències lingüístiques dels parlants. Com indiquen aquests autors, el DMM serveix de pont entre els estudis d'adquisició lingüística i els de multilingüisme, de forma que «fa supèrflua» la distinció tradicional entre aquestes dues àrees (Herdina & Jessner 2002: 86).

Per tant, el volum no solament té un interès estrictament lingüístic, sinó que també té un afany didàctic: l'article 1 mostra una visió panoràmica de l'ensenyament de llengües en l'àmbit universitari,

els articles 2 i 3 examinen directament l'efecte de dos models curriculars ben establerts per a l'aprenentatge de llengües (estudis a l'estranger i d'aprenentatge de llengües a través del contingut) i els articles 3 a 7 discuteixen mecanismes cognitius i aspectes lingüístics de l'adquisició d'una L2, tant en parlants d'espanyol com a L1, que podrien ser els majoritaris (article 4), com en parlants d'altres llengües, com ara polac (article 5), romanés o àrab (article 6) i amazic rifyen (article 7). En el últims anys, el català ha entrat en contacte amb moltes més llengües i, com indica Ventanyol-Boada (article 5 d'aquest volum), cal ampliar els recursos, ja que els materials per als hispano-parlants poden no ser els més adequats.

Passem a continuació a fer una descripció de cadascun dels articles.

El primer article, escrit per Mireia Trenchs-Parera, Catedràtica de Filologia Anglesa del Departament d'Humanitats de la Universitat Pompeu Fabra, ofereix un cronograma exhaustiu dels canvis en les polítiques lingüístiques, graus, iniciatives, programes institucionals i pràctiques lingüístiques en el marc universitari des dels anys 80 fins al present, contextualitzat en el seu rerefons històric. L'article divideix aquests darrers 40 anys en dues fases: una primera fase de democratització del sistema universitari marcada per la reintroducció de l'ús del català en l'ensenyament després d'anys de prohibició, i una segona fase, que començaria al torn del segle, marcada per la nivellació dels nous graus universitaris europeus i la visibilitat de les universitats catalanes com a destí d'estudiants i acadèmics estrangers—una situació que comportaria la introducció de l'anglès com a llengua present a les aules. Una tercera fase està començant ara, marcada per un boom d'internacionalització que a la presència d'estudiants d'intercanvi hi afegeix estudiants arribats de diferents països en condició d'immigrants o refugiats, que introdueixen una nova dimensió a la diversitat lingüística. Aquesta nova fase fa la seva aparició en un moment en què les veus dels estudiants tenen més pes dins de l'aula i la veu del professor no és l'única veu autoritzada a l'aula, la qual cosa fa més patents les interaccions translingüístiques.

El segon article, escrit per Maria Juan-Garau, Catedràtica de Filologia Anglesa a la Universitat de les Illes Balears, ofereix una visió general d'estudis realitzats sobre el desenvolupament de les habilitats de comprensió auditiva i l'expressió oral en el context de les estades a països on es parla la llengua meta. Encara que es presenten estudis realitzats en una varietat de contextos pel que fa a la llengua de l'estudiant i a la llengua meta, es fa una especial atenció a estudis en què estudiants bilingües català-espanyol estan aprenent anglès.

El tercer article està escrit per Helena Roquet (Directora de l'Institute for Multilingualism a la Universitat Internacional de Catalunya, Barcelona), Alexandra Vraciu (Lectora del Departament de Didàctiques Específiques de la Universitat de Lleida) i Florentina Nicolás-Conesa (professora del Departament de didàctica de la llengua i la literatura de la Universidad de Murcia). En aquest article s'investiga l'ús d'una d'aquestes metodologies, la «English Medium Instruction», i el seu efecte en els guanys lingüístics—específicament en morfologia i sintaxi—experimentats pels estudiants universitaris catalans inscrits a cursos d'Econòmiques i Gestió Empresarial. Els mètodes

d'instrucció a través del contingut estan fundats en el principi que l'aprenentatge de la llengua es realitza quan els aprenidus estan aprenent contingut. S'han proposat una varietat de models curriculars que difereixen en el nivell d'atenció posada a la llengua, sent el model d'immersió el que s'enfoca més en el contingut i deixa més de banda la llengua. Aquests programes són clau en el desenvolupament de poblacions i ciutadans multilingües amb mobilitat transnacional, no solament pels seus avantatges pedagògics, sinó també per ser models fortament impactats per les polítiques lingüístiques del país i alhora el seu potencial d'impacte sociopolític. Així veiem que tenen una tradició arrelada a Canadà, Catalunya, País Basc i que es troba a mercè del canvis sociopolítics dels països on s'hi estableixen, com s'ha vist a Califòrnia, per exemple. En aquest article es presenta no solament l'èxit d'aquest model, sinó també les seves limitacions i la possible necessitat d'incorporar un enfocament en aspectes lingüístics, de forma consistent amb propostes fetes a Canadà (per exemple, Swain 1988).

Els següents tres articles (articles 4, 5 i 6) giren al voltant de l'adquisició de la fonologia catalana com a segona llengua (L2). L'article 4, escrit per Mark Amengual, professor del departament de llengües i lingüística aplicada i director del Bilingualism Research Lab, a la University of California, Santa Cruz, examina la percepció del contrast entre la *o oberta* i la *o tancada* per part de bilingües primerencs català-espanyol, amb una llengua o l'altra com a llengua dominant, a Mallorca. Els resultats divergeixen dels obtinguts a Barcelona i llança llum sobre l'efecte de l'input al qual els aprenents estan exposats. La qüestió de l'efecte de l'input com a alternativa a una explicació basada en una adquisició incompleta ha estat proposada en altres situacions, com la morfosintaxi de l'espanyol parlat per bilingües als Estats Units (Pascual y Cabo & Rothman 2012). D'aquesta forma, l'estudi examina aspectes d'adquisició, aprenentatge, diversitat dialectal, i canvi lingüístic, i considera factors tant interns com externs, així com cognitius (plasticitat mental) i socials.

El següent article, article 5, escrit per Albert Ventanyol-Boada, estudiant de doctorat al departament de Lingüística de la University of California, Santa Barbara, examina l'adquisició de contrastos que són al·lofònics a la L1 però fonèmics a la llengua meta—en concret, /o/-/ɔ/, /e/ /ɛ/, /l/ -/ʎ/ i /r/ - /r̄/ en català per parlants de polac com a L1. Malgrat el fet que la majoria dels parlants de català com a L2 tenen l'espanyol com a L1, el nombre d'aprenents de català que tenen altres llengües com a L1 està creixent, per la qual cosa, estudis com aquest són de gran importància. L'estudi també presenta l'efecte de l'adquisició / aprenentatge previ d'una altra llengua on aquests contrastos fonèmics existeixen, contribuint així al camp de l'adquisició de terceres llengües i a la creació de poblacions plurilingües.

L'article 6, escrit per Josefina Carrera-Sabaté, professora titular al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de Barcelona, analitza les realitzacions de les vocals tòniques del català de Lleida en adolescents que tenen el romanès o l'àrab com a L1 i l'espanyol com a L2. L'estudi examina l'efecte de la L1, la L2 i de la comunitat de parla en l'adquisició de la fonologia d'una L3 i contribueix al camp emergent de l'adquisició de terceres llengües.

L'últim article del volum, escrit per Carla Ferrerós, Professora Associada del Departament de Filologia i Comunicació de la Universitat de Girona, és l'únic del volum que s'enfoca en aspectes lèxico-semàntics, reflectint potser el fet que l'adquisició del lèxic i els elements semàntics que l'acompanyen és el que ha estat menys estudiat. En concret, l'article estudia la influència de la categorització i l'etiquetatge d'una L1 (l'amazic rifeñy) en una L2 (català) en l'assignació de significats literals i figurats, en el camp semàntic de les parts del cos. L'estudi mostra una situació més complexa, amb l'efecte del mode d'elicitació (conversa vs. prova metalingüística), grup (L1 català vs. L1 amazic) i nivell d'estudis, així com la interacció entre aquests factors.

Per concloure, aquest volum és una il·lustració del fet que la complexitat que es deriva del nou multilingüisme, caracteritzat per l'augment i diversificació de poblacions d'aprenents de segones i terceres llengües, permet examinar més a fons els processos d'adquisició lingüística, degut a l'expansió i diversificació dels factors tant interns com externs que hi intervenen (Aronin & Bawardi 2012). Efectivament, els estudis recollits en aquest volum mostren que l'adquisició, aprenentatge, organització interna i variació de les llengües són elements interdependents, per la qual cosa, els marcs teòrics que els estudien també ho són.

Bibliografia

- Aronin, L. & B. Bawardi (2012) «Individual Differences in the Light of New Linguistic Dispensation», dins M. Pawlak (ed.), *New Perspectives on Individual Differences in Language Learning and Teaching, Second Language Learning and Teaching*, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, pp. 15-32.
- Aronin L. & D. Singleton (2008) «Multilingualism as a New Linguistic Dispensation», *International Journal of Multilingualism* 5(1), pp. 1-16.
- Barrieras, M. (2013) «La cruïlla del multilingüisme: les llengües dels catalans al segle XXI», *Divèrsia*, 3, pp. 2-37.
- Boix i Fuster, E. (2012) *Història de la sociolingüística catalana*. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya.
- Fishman, J. (1998) «The New Linguistic Order», *Foreign Policy*, 113, pp. 26-40.
- Herdina, P. & U. Jessner (2002). *A dynamic model of multilingualism: Perspectives of change in psycholinguistics*, Clevedon: Multilingual Matters.
- Pascual y Calbo, O, D. & J. Rothman (2012). «The (Il)logical Problem of Heritage Speaker Bilingualism and Incomplete Acquisition», *Applied Linguistics* 33 (4), pp. 1-7.
- Swain, M. (1985). «Communicative Competence: Some Roles of Comprehensible Input and Comprehensible Output in its Development», dins a S. Gass and C. Madden (eds.), *Input in Second Language Acquisition*, New York: Newbury House, pp. 235–256.